

ANTIOCHIAI SZENT IGNÁC

Október 17.

*Szíria, 50 körül +Róma, 110--115 között

Ignác püspököt, akit Theophorosznak, azaz Istenhordozónak is neveztek, joggal számláljuk az apostoli atyák közé. Nem csupán azért, mert még személyesen ismerhetett több apostolt is, hanem mert kiemelkedik azok közül, akik az apostolok után következő nemzedékben folytatták az Egyház alapjainak építését. Ignác nemcsak oszlop volt az épülő Egyházban, hanem levelei által századokon át, egész a mai időkig megvilágosítja a hívők szívét. Igaz, mindössze hét levele maradt ránk, de ez a csekélynek látszó örökség cáfolhatatlanul bizonyítja Krisztus követése útjának járható voltát.

Ignác az igazi püspök példaképe volt. Benne a jó pásztort lehetett látni, aki Mestere példája szerint életét adta a juhokért. „A püspököt úgy kell tekinteni, mint magát az Urat” -- mondja az efezusiaknak írt levelében (6,1). Életével és halálával adott példát arra, hogyan kell ennek az igen magas követelménynek eleget tennie egy püspöknek.

Életrajzi adataiból nem sokat ismerünk. Az 1. század közepe táján született, valószínűleg Szíriában. Vértanúsága körülményeiből arra következtethetünk, hogy rabszolga származású volt. Szent Péter és Evodiosz után harmadikként volt Antiochia városának püspöke. Antiochia a római birodalom keleti részének és a hellén kultúrának volt a központja, ugyanakkor Jeruzsálem mellett az egyik egyházi centrum is lett. Ebben a városban alakult ugyanis az első pogányokból megtért keresztény közösség. E közösség mellett, tőle meglehetősen elkülönülten, zsidó-keresztény közösség is élt a városban. Ez utóbbiak szigorúan ragaszkodtak a mózesi törvény szokásaihoz, a pogányokból megtértek pedig velük szemben már a keresztény szabadság szellemében formálták életüket. Emiatt az antiochiai egyház kormányzása nagyon kényes feladat volt (vö. ApCsel 15. fejezet).

Ignác püspöknek egész életében harcolnia kellett a gnosztikusok ellen, akik a Jeruzsálem pusztulása miatt csalódott és kiábrándult zsidók között terjesztették tévtanaikat.

Lelkipásztori gondját súlyosbította a Domitianus császár által elrendelt üldözés, amely elvileg a lázadó zsidók ellen irányult, de alig tett különbséget a zsidók és keresztények között, azzal a megindoklással, hogy a kereszténység nem önálló vallás, hanem csupán egy zsidó szekta.

Domitianus halála után egy kis ideig békekészség volt, Traianus császár alatt azonban Asia provinciában ismét üldözni kezdték a keresztényeket. A császár ugyan a bithiniai helytartó, az ifjabb Plinius kérdésére úgy válaszolt, hogy nem kell nyomoztatni a keresztények után, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a feljelentettekkel szemben eljárást kell indítani, s ha valakire rábizonyul a kereszténység és nem hajlandó megtagadni a hitét, azt el kell ítélni.

E császári rendelet értelmében jártak el Antiochiában is a keresztények ellen, egy pontosan meg nem határozható évben, 110--115 között. A püspököt is elfogták és felelősségre vonták. Mivel az egész városban tisztelték, letartóztatása felháborodást keltett, nemcsak a keresztények, hanem a zsidók és a pogányok, sőt az eretnek gnosztikusok körében is.

Ignácot megbilincseltek és katonai őrizet alatt hajón Rómába indították. A halálos ítéletet, mely úgy szólt, hogy vadállatok elé kell vetni, Rómában hajtották végre. Mivel azonban a hajó, számunkra ismeretlen okok miatt kitérőt tett és érintette az Asia provinciabeli kikötővárosokat, alkalom nyílt arra, hogy a keresztények felkeressék a fogoly püspököt. Szmirnában különösen hosszú ideig vesztegeltek, itt felkereste Ignácot a város püspöke, Polikárp (lásd február 23-án), de járt nála az efezusi, magnészi és a tralleszi egyház küldöttsége is. E látogatásokra válaszolva Ignác leveleket intézett ezekhez az egyházakhoz. Figyelmüket szeretettel megköszönte és élt az alkalommal, hogy atyai intelmeket intézzen a hívekhez, mert mint a tartományi főváros püspöke felelősnek érezte magát a többi város híveiért is.

Ugyancsak Szmirnából levelet intézett a római egyházhoz, s ebből láthatjuk, milyen kegyetlenül bántak vele útközben a katonák: „Szíriától Rómáig, szárazon és vízen, éjjel és nappal vadállatokkal küzdök, tíz leopárdhoz (azaz egy katonai osztaghoz) kötözve. A jótékonyásra ezek csak rosszabbakká válnak. Sértegetéseik közepette még inkább tanítványá válok...” (5,1). Ebben a levélben Ignác felfedi szívének izzó vágyakozását, amellyel átadja magát a vértanúságnak. Ír egy titokzatos benső hangról, amely az Atyához hívja. Könnyek között kéri a rómaiakat, ne tegyenek semmit a kiszabadításáért, mert: „soha többé nem lesz ilyen lehetőségem arra, hogy Istenhez jussak”. Mert -- írja Isten tanúja -- „szép dolog eltávozni ebből a világból, eltűnni belőle, és Istenhez menni, hogy benne feltámadjunk”. Egyébként ez a levél az első dokumentum arról, hogy a keleti területek egyik püspöke nyilvánvalóan elismeri a római egyház elsőbbségét.

Troász kikötőjéből Ignác még három levelet írt: a filadelfiai és a szmirnai egyháznak és Polikárp püspöknek.

E hét levélnek ma is igen nagy jelentősége van (magyarul olvashatók az Ókeresztény írók sorozat 2., Apostoli atyák kötetében a 161--197. oldalon), mert világosan szemünk elé állítják a püspöki hivatal jelentőségét az Egyházban. Ignác az akkoriban mindenfelé terjedő eretnekségekkel szemben egyetlen menedéket lát: a hívő közösség szoros kapcsolatát a püspökével. Boldognak mondja azt az egyházközséget, amely olyan szoros kapcsolatban áll a püspökével, „mint az Egyház Jézus Krisztussal, és mint Jézus Krisztus az Atyával, hogy az egységben minden összhangban legyen” (Ef 5,1).

A szmirnai híveknek ezt írta: „Ahol a püspök megjelenik, ott legyen a sokaság, ahogyan ahol Krisztus van, ott van a katolikus Egyház” (8,2).

Elsőként beszél a katolikus Egyházról, és a katolikus nála egyetemest jelent, és a püspökkel közösségben lévő egyházra gondol. Nyomatékosan felhívja a figyelmet, hogy ennek a püspökkel való egységnek elsősorban a közös imádságban és az Eucharisztia közös ünneplésében kell megnyilvánulnia. Megerősíti: „Senki ne legyen tévedésben! Aki nincs az oltár kerületén belül (azaz az áldozatbemutatás helyén), az megfosztja magát Isten kenyerétől. Ha egyik vagy másik imádságnak oly nagy ereje van, mennyivel több a püspök és az egész egyház imája!” (Ef 5,2). „Arra törekedjétek, hogy Eucharisziátok egy legyen. Egy ugyanis a mi Urunk Jézus Krisztus teste, és a kehely az ő vérének egységére, egy az áldozati oltár, ahogyan egy a püspök a papsággal és a diakonusokkal, hogy Isten szerint cselekedjétek, amit cselekedtek” (Fil 4).

Nagyon jellemző a szent püspökre az alázatosság, amellyel a diakonusokat, akik hűséges segítségei voltak Rómába vivő útján is, „szolgatársak”-nak nevezi.

Mikor végre megérkeztek Rómába, sietve vitték az amfiteátrumba, mert egy ünnep alkalmával gladiátorokra volt szükség. A tömött színház szeme láttára Ignácot felfalták a vadállatok.

Ami a testéből megmaradt, azt a keresztények magukhoz vették, és eljuttatták Antiochiába. Az ereklyéket később különböző helyeken őrizték, míg végül a fiatalabb Theodóziosz császár idejében egy régi Fortuna-szentélyből kialakított keresztény bazilikában találtak nyugvóhelyet.

A római martirológium úgy tudja, hogy az ereklyéket Antiochiából átvitték Rómába és a Szent Kelemen-bazilikában helyezték el.

A latin egyház korábban a vértanúság napján, december 20-án ünnepelte Antiochiai Szent Ignácot. Később, nyilvánvalóan másolási hiba következtében általánossá vált a február elsejei megemlékezés. Az új római naptár a szír egyháztól vette át az október 17-i ünnepet.

A mintaszerű püspök, aki még az apostoli időkben építette minden erejével az Egyház alapjait, és akit lángoló hitéért „Istenhordozónak” neveztek, hét levelében képet hagyott ránk önmagáról is. De a legendája azt is

elmondja róla, hogy nem csupán az egyik apostol, nevezetesen Szent János tanítványa, hanem egyenesen az evangéliumokban szereplő személy! E legenda szerint ugyanis Ignác volt az a kisgyermek, akit Jézus a tanítványok körében magához vont, és azt mondta nekik: „Ha olyanok nem lesztek, mint ez a gyermek, nem mentek be a mennyek országába!”

A legenda részletes leírást ad a szent utolsó órájáról is. Mikor az ősz püspököt a hosszadalmas és keserves utazás után Traianus császár elé állították, a császár megkérdezte tőle: „Ignác! Miért térítetted az antiochiaiakat a keresztény hitre, és miért lázítod őket ellenünk?” Ignác erre így válaszolt: „Milyen szívesen megtérítenélek téged is, hogy elnyerhetnéd az örök birodalmat!” Traianus felszólította: „Áldozz isteneinknek, és megteszlek első főpapnak a papjaink között!” Erre Ignác: „Nincs szükségem tőled kapott méltóságra. Tedd, amit tenni akarsz, a hitemet nem változtatod meg.”

Akkor Ignácot az arénába vezették. Amint meghallotta az éhes vadállatok ordítását, megismételte azokat a szavakat, melyeket korábban a római egyháznak írt: „Én Isten gabonája vagyok, és a vadállatok foga örül, hogy tiszta kenyér lehessenek. Ösztökéljétek a vadállatokat, hogy azok legyenek a sírom, és semmit meg ne hagyjanak belőlem, nehogy bárkinek a terhére legyek!”

Mikor a vadállatok széttépték a szentet, Traianus elismeréssel így nyilatkozott: „Nagy a keresztények bátorsága! Hol van egy görög, aki így tudna meghalni a maga isteneiért?”

Levelei némi betekintést nyújtanak a jó pásztor lelkébe, és láthatjuk hitének izzását, amely miatt a vértanúságtól sem riadt vissza. Újra meg újra felbukkan leveleiben a gondolat: „Váltságdíj vagyok értetek... engesztelő áldozat leszek helyettetek... feláldozom az életemet értetek!”

A rómaiaknak ezt írta: „Szívesebben meghalok, hogy megnyerjem Krisztust, mint hogy király legyek az egész föld felett.” A szmirnaiakat pedig biztosítja: „A kardhoz közel Istenhez vagyok közel. A vadállatok között Isten környezetében vagyok: egyedül Jézus Krisztus nevében... mindent elviselek, hogy vele együtt szenvedjek, mert Ő tesz képessé rá, aki teljesen emberré tett” (4,2).

Mindazonáltal tudatában volt gyöngeségének, és tudta, hogy a halál pillanatáig meginoghat a szenvedések előtt, ezért kérte a tralleszieket, imádkozzanak érte, hogy a próbatétben üdvösséget találjon: „Imádkozzatok értem, nehogy olyannak találtsam, aki nem állta ki a próbát. Még veszélyben vagyok. Hűséges azonban az Atya Jézus Krisztusban, hogy beteljesítse az én kérésemet és a tiéteket” (13,3).

Miközben a vértanúság felé hurcolták, a láncait „lelki gyöngyöknek” nevezte és haldokolva a vallási eltévelyedésekkel teli világba kiáltotta: „Mindazok, akik nem Jézus Krisztusról beszélnek nekem, számomra csak síremlékek és sírkövek!”